

повими та виваженими діями законодавця та й держави загалом ми зможемо досягнути гідного рівня застосування альтернативних способів вирішення правових конфліктів, що свідчатиме про нашу готовність стати частиною великої Європейської спільноти, де принцип верховенства права та прав людини посідає перше місце.

Список використаних джерел:

1. Васильченко Н.О. Адміністративно-правовий статус суб'єктів медіації в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. № 1. С. 105–109.
2. Грень Н.М. Реалізація права людини на справедливий суд шляхом процедури присудової медіації: теоретико-правове дослідження : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Львів, 2017. 250 с.
3. Шинкар Т.І. Застосування медіації в адміністративному судочинстві : вітчизняний та зарубіжний досвід: афтореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2017. 24 с.
4. Супрун Г.Б. Поняття та значення запровадження інституту медіації в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 6. Т. 4. С. 348–351.
5. Корінний С.О. Впровадження медіації в адміністративний процес України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Ужгород, 2019. 22 с.
6. Гришина Н.В., Ростовська К.В. Медіація в адміністративному судочинстві: міф чи реальність сьогодні. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Право»*. 2020. № 29. С. 182–188.
7. Мемель Фрідріх-Йоахім. Про можливості впровадження медіації в рамках чинного Кодексу адміністративного судочинства України (КАСУ). URL: http://www.voas.gov.ua/upload/337_mediac2.pdf (дата звернення: 16.01.2021).
8. Боженко Н.В. Удосконалення адміністративно-правового забезпечення медіації в адміністративному судочинстві. *Підприємство, господарство і право*. 2017. № 9. С. 116–119.
9. Медіація в адмінсудочинстві: чи дійсно вона необхідна та можлива? URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/mediatsiya-v-adminsudochynstvi-chy-dijсно-vona-neobhidna-ta-mozhlyva/> (дата звернення: 16.01.2021).

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2020.6-2.30>

ПОНОМАРЬОВА Д.С.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ВЗАЄМОДІЇ В СУЧАСНИХ ПРАВОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

METHODOLOGICAL APPROACHES TO DEFINING THE ESSENCE F INTERACTION IN MODERN LEGAL RESEARCH

Метою статті є визначення сутності наукових підходів до категорії «взаємодія» у правовій науці.

З'ясовано, що найважливішою умовою вдосконалення системи публічного адміністрування в Україні є налагодження ефективної взаємодії між органами державної влади та місцевого самоврядування, громадськими організаціями, підприємствами, установами й організаціями, іншими суб'єктами публічних відносин. Акцентовано увагу на тому, що вдосконалення будь-якого процесу потребує наявності об'єктивних знань щодо його сутності, які не мали б значних відмінностей у різних учасників суспільних відносин. Встановлено, що у сфері взаємодії та її правового забезпечення спостерігається наявність діаметрально протилежних підходів та поглядів, що призводить до неоднозначного розуміння тих кроків, що мають бути здійснені для підвищення її ефективності. Вказане зумовлює необхідність дослідження наукових підходів до сутності поняття «взаємодія».

© ПОНОМАРЬОВА Д.С. – аспірант кафедри державно-правових дисциплін та міжнародного права (Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди)

Обґрунтовано, що взаємодія в її правовому розумінні є соціальним феноменом і завжди реалізується в суспільних відносинах. На виникнення взаємодії впливають цілі її учасників, які можуть мати значні відмінності, і ці відмінності можуть зумовлювати деструктивний характер взаємодії. Завданням права як універсального регулятора є своєчасне вирішення потенційних правових конфліктів для того, щоб взаємодія в системі публічного адміністрування завжди мала взаємоузгоджений і конструктивний характер.

Досліджено позиції вчених та їхні погляди на сутність взаємодії. За результатами аналізу теоретичних підходів до сутності взаємодії у правовій науці зроблено висновок про існування п'яти наукових позицій щодо досліджуваного феномену: 1) діяльнісної, яка визначає взаємодію як активність щонайменше двох суб'єктів, спрямовану на перетворення навколишнього світу; 2) когерентної, у межах якої взаємодія розуміється як взаємозв'язок її учасників; 3) продуктивної, у межах якої увага акцентується на результатах взаємодії; 4) формальної, прихильники якої вважають основною ознакою взаємодії її форму; 5) координаційної, у якій основною ознакою взаємодії вважається узгодження позицій її учасників.

Ключові слова: *взаємодія, правова наука, форма, діяльність, узгодження, управління.*

The purpose of the article is to determine the essence of scientific approaches to the category of "interaction" in legal science.

It was found that the most important condition for improving the system of public administration in Ukraine is the establishment of effective interaction between public authorities and local governments, public organizations, enterprises, institutions and organizations and other subjects of public relations. Emphasis is placed on the fact that the improvement of any process requires objective knowledge of its essence, should not be significant differences between different participants in public relations. It is established that in the sphere of interaction and its legal support there are diametrically opposed approaches and points of view, which leads to an ambiguous understanding of the steps that must be taken to increase its effectiveness. This necessitates the study of scientific approaches to the essence of the concept of "interaction".

It is substantiated that interaction in its legal sense is a social phenomenon and is always realized in public relations. The emergence of interaction is influenced by the goals of its participants, which can have significant differences, and these differences can cause the destructive nature of the interaction. The task of law as a universal regulator is the timely resolution of potential legal conflicts so that interaction in the system of public administration is always mutually consistent and constructive.

The positions of scientists and their views on the essence of interaction are studied. Based on the analysis of theoretical approaches to the essence of interaction in legal science, it is concluded that there are five scientific positions on the phenomenon under study: 1) activity, which defines interaction as the activity of at least two subjects aimed at transforming the world; 2) coherent, in which the interaction is understood as the relationship of its participants; 3) product, in which attention is focused on the results of interaction; 4) formal, whose supporters consider the main feature of interaction and form; 5) coordination, in which the main feature of interaction is the coordination of the positions of its participants.

Key words: *interaction, legal science, form, activity, coordination, management.*

Вступ. Найважливішою умовою вдосконалення системи публічного адміністрування в Україні є налагодження ефективної взаємодії між органами державної влади та місцевого самоврядування, громадськими організаціями, підприємствами, установами й організаціями, іншими суб'єктами публічних відносин. Водночас удосконалення будь-якого процесу потребує наявності об'єктивних знань щодо його сутності, які не мали б значних відмінностей у різних учасників суспільних відносин. Однак саме у сфері взаємодії та її правового забезпечення спостерігається наявність діаметрально протилежних підходів та поглядів, що призводить до неоднозначного розуміння тих кроків, що мають бути здійснені для підвищення її ефективності. Вказане зумов-

лює необхідність дослідження наукових підходів до сутності поняття «взаємодія», що склалися сьогодні у правовій науці, і слугує підтвердженням актуальності теми цієї статті.

Проблематику, пов'язану із правовим забезпеченням взаємодії, розглядали у своїх роботах такі автори, як: Б. Бурбело, В. Верхогляд, В. Завгородній, Є. Павленко, І. Пілявська, Є. Соболю, Ю. Торкайло, І. Фісенко, В. Чумак та інші. Проте питання систематизації наукових підходів до визначення сутності взаємодії малодосліджене, що зумовлює спрямованість подальших наукових пошуків.

Постановка завдання. Метою статті є визначення сутності наукових підходів до категорії «взаємодія» у правовій науці.

Результати дослідження. Спільним для всіх підходів, у межах яких вивчалася категорія «взаємодія», є беззаперечне визнання її важливості для досліджуваних різними авторами суспільних відносин. Справді, багато проблем у сфері публічного адміністрування мають своїми причинами недоліки комунікації різних суб'єктів. Як слушно зауважує Я. Малик, «сфери взаємодії органів державної влади й органів місцевого самоврядування різноманітні – економічні, соціальні, культурні, екологічні, релігійні, національні тощо. Однак питання вдосконалення та реформування цих відносин є найбільш актуальним у вітчизняній теорії та практиці державного управління. Про це наголошувалося в низці наукових досліджень фахівців, виступах їх на науково-практичних конференціях, офіційних промовах керівників України. У них акцентується на наявності дублювання та відсутності чіткого розподілу обов'язків між органами влади, неефективності механізму взаємодії в контексті реформ та трансформаційних процесів, що відбуваються в державі» [1, с. 295]. Серед чинних правових актів, за даними офіційного сайту Верховної Ради України, 376 становлять правові документи, які регулюють ті чи інші аспекти взаємодії між центральними органами виконавчої влади, правоохоронними органами, їхніми структурними підрозділами, національними комісіями, фондами, закладами освіти й охорони здоров'я тощо.

Якщо звернутися до правових джерел, можна побачити, що категорія «взаємодія» розуміється вченими в п'яти основних аспектах. По-перше (і це, мабуть, найбільш поширена позиція), взаємодія розуміється як діяльність. Взаємодія – це спільна чи узгоджена у просторі та часі діяльність (співробітництво) двох або більше суб'єктів для досягнення спільних цілей [2, с. 107], діяльність спеціальних працівників або підрозділів щодо створення (фіксації й оформлення) документальної інформаційної бази питань взаємодії, яка є основою спільної діяльності [3] тощо. Діяльнісний підхід містить великий потенціал для розбудови й удосконалення взаємодії, водночас хотілося б звернути увагу на той факт, що нормативно-правовий та цільовий аспекти взаємодії також мають велике значення: можна вдосконалити саму діяльність, але, якщо вона не має спільної для всіх учасників нормативно визначеної мети, то результати такого вдосконалення навряд чи будуть сприяти вдосконаленню суспільних відносин у певній сфері. У сучасних наукових дослідженнях цей факт настільки усвідомлено, що деякі вчені кажуть навіть про існування науки про цілепокладання (матетика), яка доводить необхідність початкового етапу будь-якої діяльності з обговорення цілей – кінцевих результатів, передбачуваних плодів діяльності [4, с. 9].

По-друге, взаємодія розуміється як взаємозв'язок органів і посадових осіб, які забезпечують правильне співвідношення повноважень, методів і засобів, які притаманні кожному з учасників взаємодії [5, с. 62]. Дана позиція уявляється нам дещо незавершеною, оскільки взаємозв'язок, який в «Академічному словнику української мови» розуміється як взаємний зв'язок між двома або багатьма особами, явищами, предметами тощо [6], є, на нашу думку, умовою взаємодії, але ж ніяк не характеристикою її сутності, оскільки наявність зв'язку ще не означає його використання для проведення спільних дій. Проте як умова взаємодії категорія «взаємозв'язок» є невід'ємною частиною досліджуваної нами проблематики.

По-третє, взаємодія розуміється як результат координуючих зусиль суб'єкта управління, що досягається передусім чітким визначенням прав і обов'язків сторін, які спільно діють, їхньою взаємною відповідальністю [7, с. 98]. Такий підхід акцентує увагу на іншому аспекті взаємодії – її наслідках, які проявляються в нормативно-правовій площині, на рівні визначення компетенції суб'єктів взаємодії та їхньої відповідальності. Безумовно, у кожного випадку взаємодії є результат, позитивний чи негативний, який сприяє розвитку суспільних відносин у сфері взаємодії або, навпаки, перешкоджає такому розвитку. Однак, крім результату, невід'ємними елементами взаємодії є її мета та діяльність, спрямована на досягнення цієї мети. На нашу думку, саме ця тріада є основними засадами будь-якої взаємодії.

По-четверте, взаємодія розуміється як форма зв'язків елементів системи, за допомогою якої вони створюють умови для успішного функціонування всієї системи загалом, водночас вона

виявляється не тільки у внутрішньоорганізаційній діяльності системи, але й у зовнішніх її функціях [8, с. 154]. Це визначення деякою мірою пов'язане з розумінням взаємодії як взаємозв'язку, водночас воно акцентує увагу на зовнішніх проявах досліджуваного явища, а не на їхньому змісті. Як конотація цього ж трактування взаємодія описується як одна з форм спрямованого впливу для досягнення конкретної мети, а також процесу обміну інформацією [9, с. 130; 10].

По-п'яте, взаємодія розуміється як взаємне узгодження дій декількох служб, не підпорядкованих одна одній, що спільно вирішують загальні завдання [11, с. 58]. Як можна побачити, таке взаємне узгодження передуює власній діяльності з виконання завдань, є за своєю сутністю умовою взаємодії. Водночас ми не заперечуємо процесу узгодження як одного з варіантів змісту взаємодії, особливо в ситуації наявності юридичного конфлікту або принципово відмінних позицій учасників взаємодії, що негативно впливає на процеси публічного управління в певній сфері.

На підставі аналізу викладених вище позицій можна переконатися, що взаємодія в її правовому розумінні є за своєю сутністю соціальним феноменом і завжди здійснюється, реалізується, знаходить свій вияв у суспільних відносинах. На виникнення взаємодії впливають цілі її учасників, які можуть мати значні відмінності, ці відмінності можуть зумовлювати деструктивний характер взаємодії [12, с. 65]. Завданням права як універсального регулятора є своєчасне вирішення потенційних правових конфліктів для того, щоб взаємодія в системі публічного адміністрування завжди мала взаємоузгоджений і конструктивний характер. Водночас на перший план виходять питання, пов'язані з підготовкою фахівців для здійснення заходів зі взаємодії, а також узгодження національної термінології в цій сфері з нормами міжнародних правових актів (останнє, зокрема, стосується стратегічних комунікацій як однієї з форм взаємодії, що нині здобуває визнання як на рівні термінології, так і на рівні нормативно-правового регулювання).

Висновки. За результатами аналізу теоретичних підходів до сутності взаємодії у правовій науці можна зробити висновок про наявність щонайменше п'яти наукових поглядів щодо досліджуваного феномену: 1) діяльнісного, який визначає взаємодію як активність щонайменше двох суб'єктів, спрямовану на перетворення навколишнього світу; 2) когерентного, у межах якого взаємодія розуміється як взаємозв'язок її учасників; 3) продуктного, у межах якого увага акцентується на результатах взаємодії; 4) формального, прихильники якого вважають основною ознакою взаємодії її форму; 5) координаційного, у якому основною ознакою взаємодії вважається узгодження позицій її учасників.

Напрямами подальших наукових досліджень мають стати визначення співвідношення між взаємодією та координацією, а також установлення сутнісних ознак взаємодії як правового явища.

Список використаних джерел:

1. Малик Я. До питання про взаємодію органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні. *Ефективність державного управління*. 2015. № 43. С. 295–302.
2. Лисюченко В., Доценко О., Ольховик П. Управління у сфері правоохоронної діяльності : навчальний посібник : альбом схем. Київ, 2005. 107 с.
3. Гречанюк С. Організація взаємодії органів та установ Державної кримінально виконавчої служби України з неурядовими інституціями. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. Київ : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2011. Вип. 51. С. 495–500.
4. Хуторской А. Принцип человекообразности и его воплощение в целеполагании ученика. *Вестник Института образования человека*. 2011. № 2. С. 1–21.
5. Аверьянова Т., Белкин Р. Криминалистическое обеспечение деятельности милиции и органов предварительного расследования. Москва : Новый юрист, 1997. 400 с.
6. Взаємозв'язок. *Словник української мови : в 11-ти т.* 1970. Т. 1. С. 346. URL: <http://sum.in.ua/s/vzajemozv.jazok>.
7. Музичук О. Контроль за діяльністю правоохоронних органів в Україні : монографія. Харків : Харківський національний університет внутрішніх справ, 2010. 654 с.
8. Романенко І. Особливості профілактичної діяльності митних органів під час провадження у справах про порушення митних правил. *Актуальні проблеми правового регулювання організації та здійснення митної діяльності* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Дніпропетровськ, 27 листопада 2009 р. Дніпропетровськ : АМСУ, 2009. С. 154–155.
9. Никофорчук Д., Сніцар О. Проблемні питання взаємодії оперативних підрозділів територіальних та транспортних ОВС. *Проблеми взаємодії територіальних і транспортних органів внутрішніх справ у попередженні та розкритті злочинів* : тези доповідей Науково-практичної конференції, м. Львів, 23 травня 2003 р. Львів, 2004. С. 130–136.

10. Беляков К., Шопіна І., Онопрієнко С. Інформаційна культура : правовий вимір : монографія / за ред. К. Белякова. Київ : КВЦ, 2018. 168 с.

11. Красіков Д. Організація діяльності органів внутрішніх справ по забезпеченню інформаційної безпеки. *Міжнародне та вітчизняне законодавство в умовах сучасних реформаційних процесів* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 26–27 липня 2012 р. Київ, 2012. С. 57–60.

12. Шопіна І. Розвиток правового регулювання взаємодії інститутів громадянського суспільства і Збройних сил України. *Наука і правоохорона*. 2016. № 3. С. 62–67.

13. Доктрина зі стратегічних комунікацій, затверджено Головнокомандувачем Збройних сил України 12 жовтня 2020 р. URL: <http://stratcom.nuou.org.ua/wp-content/uploads/2020/10/%D0%94%D0%BE%D0%BA%D1%82%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B0-%D0%B7%D1%96-%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D1%85-%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D1%83%D0%BD%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9.pdf>.

УДК 351.741

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2020.6-2.31>

ПЧЕЛІН В.Б.

**ОСОБЛИВОСТІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ
У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ, ЗАФІКСОВАНІ
В АВТОМАТИЧНОМУ РЕЖИМІ**

**PECULIARITIES OF LEGAL REGULATION OF PROCEEDINGS
ON ADMINISTRATIVE VIOLATIONS IN THE AREA OF ROAD SAFETY,
RECORDED IN AUTOMATIC MODE**

У статті досліджуються особливості нормативно-правового регулювання провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері гарантування безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі. Обґрунтовано, що ефективність функціонування системи автоматичної фіксації правопорушень у сфері гарантування безпеки дорожнього руху залежить не тільки від її матеріально-технічного та фінансового забезпечення, а й від її належного нормативно-правового регулювання, загалом провадження у справах про адміністративні правопорушення, учиненні в цій сфері. Здійснюється аналіз чинного національного законодавства, на основі положень якого відбувається нормативно-правове регулювання провадження у справах про адміністративні правопорушення. З'ясовується, що таке законодавство має низку суттєвих недоліків, що порушує низку правових принципів і презумпцій. Проводиться ретроспективний аналіз законодавства, на основі якого здійснюється нормативно-правова регламентація вказаних суспільних відносин. Проведено комплексний аналіз законопроектної роботи: положень окремих законопроектів, пояснювальних записок до них, висновків і зауважень Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України. Це дає змогу встановити, що такі законодавчі тенденції вже були в минулому, однак були визнані неконституційними. Проаналізовано рішення Конституційного Суду України у справі про адміністративну відповідальність у сфері гарантування безпеки дорожнього руху. Доведено, що зазначене рішення в положеннях законодавства, на основі якого здійснюється нормативно-правове регулювання проваджен-

© ПЧЕЛІН В.Б. – доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри поліцейської діяльності та публічного адміністрування факультету № 3 (Харківський національний університет внутрішніх справ)